

رفق و مدارا در سیره پیامبر رئوف(ص) در کتب احادیث اهل سنت

محمد تقی زند و کیلی^۱، زبیر حسین زهی^۲، الله رسان ریگی^۳

^۱دانشگاه سیستان و بلوچستان، استادیار گروه عربی، mt_zand@yahoo.com

^۲دانشگاه سیستان و بلوچستان، دانشجوی کارشناسی ارشد عربی، Zobeyr.hosseynzehi@gmail.com

^۳دانشگاه سیستان و بلوچستان، دانشجوی کارشناسی ارشد عربی، allahrasanrigi@gmail.com

چکیده

«رفق و مدارا» از اصولی است که مایه دوام و ثبات جامعه است. این که انسان با دیگران مدارا نماید، از خطای ایشان درگذرد، عذرخواهی افراد را بپذیرد، کسی را بر لغزش‌هایش ملامت و سرزنش نکند، اهل گذشت و کرم باشد، همه نشانه‌هایی از روح بزرگ و اخلاق کریمانه است که این به وضوح در سیره آن حضرت مشاهده می‌شود. این نوشته به معنای رفق و مدارا پرداخته شده است و جایگاه و اهمیت آن بیان شده است، در ادامه به بردباری پیامبر اسلام اشاره‌ای شده که او برای اهل طائف با آن همه آزارها دعای خیر نمود، دشمنانش را بد دعایی نکرد، و چگونه در غزوه‌ها با دشمنان خود مدارا نمود و به آنان رحم کرد، از صلح و ملائمتش در صلح حدیبیه سخن گفته شده است، از فتح مکه و بخشیدن همه‌ی آنان که پیامبر را از آنجا بیرون کرده بودند گفته شده است، و شمه‌ای از عفو و بخشش او آورده شده است. او که سرمشق و سرلوحه‌ی همه‌ی انسان‌هاست، رحمت و گذشتش با غلامان، خادمان و عموم مردم به تصویر کشیده شده است. محمد با این اخلاق بی‌مانند و اسلام را به عالمان شناساند و اسلام را قبل از همه چیز با اخلاق کریمانه و مهربانانه‌ی خود منتشر ساخت.

واژه‌های کلیدی

پیامبر(ص)، سیره پیامبر، اخلاق نبوی، رفق و مدارا

مقدمه

ابرمردی پا به عرصه وجود نهاد که پیشوای پرهیزگاران و چشم‌بینای هدایت یافتگان و چراغ پر فروغ و شهاب درخشان هدایت شد. زمانی دراز بود که مردم به خواب رفته بودند، فتنه‌ها سر برداشته و کارها نابسامان بود. آتش جنگ‌ها شعله می‌کشید، روشنایی از جهان رخت بر بسته و نزدیک بود تاریکی همه‌جا را در بر گیرد. جهان به باغی می‌ماند که برگ درختانش به زردی گراییده بود و کسی از آن امید ثمره‌ای نداشت، پرچم‌های هدایت کهنه و فرسوده گشته و رایات ضلالت پدیدار شده بود.

آن گاه خداوند حضرت محمد(ص) را با رسالت فرستاد، تا با اندرزهایی شفاف‌بخش و دعوتی پیش‌گیرنده، از هلاکت مردم جلوگیری کند، و با راهنمایی‌های خویش راه‌های ناشناخته را آشکار نماید. پیامبری از نسل ابراهیم خلیل و اسماعیل ذبیح، جوانی از قریش و بنی‌هاشم، شخصیتی که در اخلاق، احسان، امانت‌داری، صدق، صاف دلی، جامع همه‌ی خوبی‌ها بود، هر آنچه تا این زمان از هزاران کتاب، رساله، مقاله، قصیده، غزل و ... بر زبان جاری گشته و بر کاغذ نقش بسته، هنوز گوشه‌ای از حیات طبیعه‌ی این انسان کامل و الگوی والا را ترسیم نکرده‌اند.

معنای رفق و مدارا

رفق یعنی نرمی نمودن با کسی، نرمی کردن با کسی در مقابل عنف و درشتی [۱] همچنین آمده است: رفق یعنی نرمی کردن، مدارا کردن، لطف کردن، آزر دادن، نرمی و مدارا [۲] در برخی کتب لغت آمده است: «الرفق ضد العنف». بنابراین رفق یعنی رفتار ملایم و نرم. از این‌رو مدارا و رفق یعنی؛ تحمل دشمنان و همزیستی با کسانی که دشمنی خود را پنهان می‌کنند و یا آشکارا دشمنی می‌کنند.

جایگاه و اهمیت رفق و مدارا

رفق و مدارا یکی از صفات‌های بلند اخلاقی است که مزین شدن به آن زندگی را بسیار آسان خواهد نمود، چرا که انسان در میان مردمی زندگی می‌کند که اگر نخواهد از مدارا و روابط مسالمت‌آمیز استفاده کند، البته که زندگی برایش دشوار خواهد بود.

خداوند رفق و مدارا را این‌گونه در مورد پیامبر قابل اهمیت می‌شمارد:

«فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ (آل عمران: ۱۵۹)؛ از پرتو رحمت الهی است که تو با آنان نرمش نمودی، و اگر درشت‌خوی و سخت‌دل بودی از پیرامون تو پراکنده می‌شدند.» [۳]

در روایتی پیامبر خدا می‌فرماید: «إن الله رفيق يحب الرفق، و يعطى على الرفق ما لا يعطى على العنف و ما لا يعطى على سواه؛ به‌درستی که خداوند مهربان است و مهربانی را دوست دارد، پاداشی را که در مقابل مهربانی به انسان می‌بخشد آن را در مقابل خشونت،